

AÇILIŞ DERSİ

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ REJİMİ

Siyasal Bilgiler Okulunun 1944-1945 ders yılına başlaması münasebetiyle 1 / XI / 1944 tarihinde Doçent Fethi Çelikbaş tarafından verilen açılış dersi.

"... Bizim yolumuzu çizen içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk Milleti ve bir de Milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir....,"

K. Atatürk (1/XI/1937)

"... Devletimizin hüviyetini teşkil eden esas vasıflar, uzun felâket asırlarının tecrübe mahsulü ve gelecek asırların en feyizli gelişme prensibi olarak bulunmuştur....,"

İ. İnönü (19/V/1944)

Türkiye Cumhuriyeti Rejimine ayrılan bu açılış dersinde, Rejimimizin önce oluşunu, sonra karakteri ve mahiyetini, içtimaî ilimlere has ilmî metot dairesinde incelemeye çalışacağız. Mevzuumuzu iki yönden tetkik ve tahlil edeceğiz. Birinci kısmında Türkiye Cumhuriyeti rejiminin "nasıl,, Türk içtimaî ve siyasî heyetinin bağrından çıkan esaslarla teşekkül edip geliştiğini, ikinci kısımda ise, bunun "niçin,, Türkiye ve Türk Milletinin millî ve milletlerarası durumunun hüviyet ve mahiyetini sadakatle tâyin ve tesbit etmeye hizmet eden, kendimize has bir devlet sistemi olduğunu göstermeğe gayret edeceğiz. Bununla gözettiğimiz maksat, Türkiye Cumhuriyetinin siyaset ve idaresine hâkim olan prensiplerin kökleri ve manâlarını iyice ortaya koymak, ve bu prensiplerin Türkiye ve Türk Milletinin kendi realitelerinin tabiî tezahürleri olduğunu gözönüne sermekten ibarettir.

Her siyasî müessede olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti rejiminin iyice aydınlatılabilmesi için de, yakın mazimizden kısaca bahsetmek lâzımdır.

Ne temsil ettiği zihniyet, ne de içtimaî ve siyasî bünyesi itibarıyla değil, fakat sadece tarihî bir olay, kronolojik bir hâdise olarak Türkiye Cumhuriyetine tekaddüm eden bir idare şekli halinde müşahede ettiğimiz Osmanlı İmparatorluğunun temellerini ve yapısını hatırlamak lâzımdır.

Siyasette monarşik, hukukta teokratik ve iktisatta liberal temellere dayanan İmparatorluk nizamı, cemiyet hayatına her bakımdan, tamamiyle statik ve atomik bir mahiyet vermiştir. İmparatorluğu teşkil eden geniş araziye yekdiğerine bağlayan, muhtelif unsurları birbirleriyle kaynaştıran maddi ve mânevi bağlar mevcut değildir.

Başka imparatorluklarda görüldüğü gibi, muhtelif iklim şartlarının ve tabiî kaynakların arzettiği, birbirini tamamlayıcı istihsal imkânlarından faydalanamamak, örf ve âdeti, kültürü, hukukî ve içtimaî müesseseleri birbirlerinden tamamiyle farklı kavimleri, ne maddi, ne mânevi hayat prensiplerinde birleştirememek, İmparatorluğu aynı zamanda gayri uzvî, camit bir müessese, gayri mütecanis bir insan kümesi haline getirmiştir.

İmparatorluğun muhtelif aksamını, birbirine bağliyan, teknik terakkiyata muvazi bir münakale ve muhabere şebekesinin kurulamamış olması, her mıntakayı kendi muhitine, her zümreyi kendi âlemine terk etmiş, böylelikle organizasyonunun mükemmeliyeti sayesinde çağdaş devletlere tefevvük eden Metropol, kurunuvustaî bünyesi yüzünden tevabiiyle olan kısmî rabıtasını da kaybederek sonunda çözüme başlamıştır.

Bu çözüme önceleri yavaş olmuş, ve umumiyetle harici düşmanlara karşı mukavemet edememek şeklinde görünmeğe başlamıştır. Fakat vaktaki 18 inci asır sonlarında, Fransız ihtilâliyle birlikte meydana çıkan hürriyet ve milliyet cereyanları, müteakip asırda yayılmağa başlamış, işte bu devirden itibaren artık Osmanlı İmparatorluğu hem dışardan, hem de içerden kemirilmeye başlanmıştır. Saltanat idaresinin bazı kudretli imparatorlarının, şahsî siyasetlerinin cihangirâne tasavvur ve emelleriyle, aynı hudutlar içine almağa muvaffak oldukları muhtelif unsurların, aralarında imtizaç edememesi, vahim neticelerini bir asır boyunca vremekte devam edecektir.

İmparatorluğun bu dağılma devrinde bir aralık, İslâm dininde Hali-

fehin, Allahın yeryüzündeki gölgesi, Kâinat nizamının nazımı olmak gibi, bazı metafizik vasıflarına güvenilerek ele alınan Panislâmizm ideolojisi, yahut ta, coğrafî, siyasî, iktisadî ve ilmî bir esastan mahrum Panturanizm politikasiyle, imparatorluğun mevcudiyet ve bakasını emniyet altına alma teşebbüsleri yapılmak istenmiştir. Lâkin, aslında müsbet bir mânası olmıyan bu bir nevi politika heveskârlığı, memleket nef'ine bir netice istihsaline hizmet etmedikten başka, her defasında, yabancı devletleri tahrik etmekten ve onların husumetini, gayız ve kinini artan bir şiddetle İmparatorluk üzerine çekmekten başka bir işe yaramamıştır.

İşte, İmparatorluk, epeydir, bu Panislâmizm veya Panturanizm gibi ideolojik politikaların içerde ve dışarda artırdığı bir emniyetsizlik havası içinde, derin bir bünyevi buhrandan muztarip kıvranırken, 1914 Cihan Harbi patlak vermiştir.

Milletlerarası durumu ve jeopoltik mevkii icabı harbe girmesinin zarureti iddia olunan Devlet, emperyalist emellerine uygun sandığı Merkezî devletler yanında harbe sürüklenmiştir; netcie malûmdur.

Ordularımız yıllarca Galiçyada, Romanyada, Makedonyada, Mezopotamyada, Kafkas şahikalarında ve Tursina çöllerinde vuruşmuş, dövüşmüş ve şehit vermiştir; fakat tarihin akışını değiştirmeye muvaffak olamamıştır. Çünkü, Osmanlı İmparatorluğu köhneleşmiş, yıpranmış, içinden çürümüştür. Garp âleminin kültürde, tefekkürde, teknikte ve iktisatta geçirdiği köklü ve seri tahavvüllere-ki bu tahavvüller inkılâp kelimesiyle ifade edilmektedir - göz yummak, medeniyetin geçirmekte olduğu inkılâba bigâne kalmak yüzünden, İmparatorluğun siyasî ve içtimaî bünyesinde esasen mevcut olmayan tecanüs, bu defa büsbütün kalmamış, iktisadî yapısı ise paramparça olmuştur. 1914 Cihan Harbi, İmparatorluğun yıkılışını ancak hızlandırmıştır.

Cümhuriyet rejiminin kurucusu büyük Atatürk, harbin neticesinden bir yıl önce, 20 Eylûl 1917 de Filistin cephesinden, Başkomutan Vekâletine gönderdiği bir raporda, İmparatorluğun içinde bulunduğu manzarayı, bakınız, ne derin bir görüşle tecessüm ettirmiştir:

«... Ahvali umumiyeyi memleket her şeyden evvel nazarı dikkati ca-
liptir. Harb her milletten olan anasırımızı bilâistisna son dereceye getir-
miştir. Ahalile idare arasındaki rabıtalara sarsılmıştır.

... Bu esbap, hayatı umumiyeyi her köşede ve her bölgede esasın-
dan çürütmektedir.

... Binaenaleyh harb devam ettiği halde karşısında bulunduğumuz en büyük tehlike, her taraftan çürüyen binayı muazzamayı saltanatın bir gün dahilen birdenbire ve hep birden çökürmesi ihtimalidir...»

Bu ihtimal, bildiğiniz gibi, bir yıl sonra kat'iyet kesbetmiş, 30 birinci teşrin 1918 tarihinde empoze olunan Mondros Mütarekesi, İmparatorluğun çöktüğü ilâmı; tatbikatı da bu ilâmın infazı hükmünde olmuştur.

İmparatorluğun bu anî çöküşünün acaba son ve katî sebebi ne idi?

İç politikası kararsız, bünyesi çürük olan İmparatorluğun, harici siyaseti de büsbütün hayalperest, istilâcı bir esasa dayandırılmak istenmişti. Halbuki, diyor Atatürk, "Harici siyasetin, en çok alâkadar olduğu ve istinad ettiği husus, Devletin dahilî teşkilâtıdır. Haricî siyaset, dahilî teşkilâtla mütenasip olmak lâzımdır. Garpta ve Şarkta başka, başka tebayi ve harsa ve emele malik mütehalif unsurları cem'eden bir devletin dahilî teşkilâtı, elbette asılsız ve çürük olur. O halde harici siyaseti de esaslı ve metin olamaz. Böyle bir devletin teşkilâtı dahiliyesi, bihassa millî olmaksızın uzak olduğu gibi, mesleki siyaseti de millî olamaz. Buna nazaran, Osmanlı Devletinin siyaseti millî değil, fakat şahsî, gayri vazih ve gayri mustakar idi.,,

Bu satırlar, saltanat idaresinin en mühlik zafını artık tamamiyle teşhis etmiştir. Başka başka kültür ve emellere malik unsurlardan meydana gelen İmparatorlukta, vazih, kararlı, devletî bir siyaset takibi imkân hâsıl olamamıştır. Şu halde yeni Türk Devletinin teessüsünde takip olunacak politika, tutulacak yol, bu mahzurlardan tamamiyle salim olmak lâzımdır. Böyle bir politika, olsa olsa, millî birlik ve beraberlik politikası olabilir.

İşte Atatürk, Türk milletinin başına geçerek mücadeleye atılmaya karar verdiğinde, Türk içtimai ve siyasi heyetinin içinde bulunduğu bu realiteden, «millî birlik ve beraberlik» realitesinden ilham almıştır. Mafiyacı o, bu yegâne realist siyaseti tercih ederken saltanat rejiminin can çekişme devresinde tatbikine teşebbüs olunan, yukarıda bahsettiğimiz ideolojik idare tarzlarını düşünmemiş, komşu bir devlette tatbik mevkiine konan ve akisleri bütün medeniyet âlemini saran Komünist Enternasyonalist rejimi hatırlamamış değildir.

Nutuktan naklettiğimiz aşağıdaki satırlar, nasıl ve niçin muhtelif idare tarzlarının gözden geçirilmesinden sonra, "Millî siyasette,, karar kılındığını bize açıkça göstermektedir:

"... Muhtelif milletleri, müşterek ve umumi bir ünvan altında cem' etmek ve bu muhtelif unsur kütlelerini aynı hukuk ve şerait altında bulundurarak kavi bir devlet tesis etmek, parlak ve cazip bir noktai nazari siyasîdir. Fakat aldatıcıdır. Hattâ hiçbir hudut tanımayarak, dünyada mevcut bütün Türkleri dahi bir devlet halinde birleştirmek, gayrikabili istih-sal bir hedeftir. Bu, asırların ve asırlarca yaşamakta olan insanların çok acı, çok kanlı hadisat ile meydana koyduğu bir hakikattir.

"Panislâmizm... Panturanizm siyasetinin muvaffak olduğuna ve dünyayı sahayi tatbik yapabildiğine tarihte tesadüf edilmemektedir.

"İnsanları her türlü hissiyat ve ravabıtı mahsusalarını unutturup onları uhuvvet ve müsavata tam dairesinde birleştirerek, insanî bir devlet kurmak nazariyesi de kendine mahsus şeraite maliktir.

"Bizim vuzuh ve kabiliyeti tatbikiye gördüğümüz mesleki siyasi, millî siyasettir. Dünyanın bugünkü umumî şeraiti ve asırların dimağ-larda ve karakterlerde temerküz ettirdiği hakikatler karşısında hayalpe-rest olmak kadar büyük hata olamaz. Tarihin ifadesi budur; ilmin, aklın, mantığın ifadesi böyledir.

"Milletimizin, kavi, mes'ut ve mustakir yaşayabilmesi için Devletin tamamen Millî bir siyaset takibetmesi ve bu siyasetin, teşkilâtı dahiliye-mize tamamen mutabık ve müstenit olması lâzımdır. Millî siyaset dedi-ğim zaman, kastedtiğim mâna ve medlûl şudur: hududu millîyemiz dahi-linde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize müsteniden muhafazayı mev-cudiyet ederek millet ve memleketin hakikî saadet ve umranına çalışmak.. alelittlak tulû emeller peşinde milleti işgal ve izrar etmemek... Medenî cihandan, medenî ve insanî muameleye ve mütekebil dostluğa intizar etmektir.,,

Ana hatları, millî mücadele yıllarında bu suretle çizilen millî si-yasetimizin dayanağı nedir? Hangi siyasi, içtimai hâdiseler bu siyasetin doğup, gelişmesine hizmet etmiştir?

Erzurum ve Sivas kongrelerince ittihaz olunan kararlar dahilinde, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesince tat-bikına başlanıp, sonradan aynile Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükü-metince kabul olunan bu hattı hareket bir ütopyaya mı, yoksa bir reali-teye mi tekabül etmektedir? Vakıa bu siyaseti takibeden ilk yıllar zar-fında geçen tarihi hâdiseler bu sualin cevabını vermiştir. Ancak bu suale cevap teşkil eden vakıaların ârizî ve muvakkat değil, fakat derin ve sü-rekli bir realiteye tetabuk ettiğini burada ortaya koymak lâzımdır; tâki

millî mücadelenin başından beri tuttuğumuz yolun biricik emin ve feyizli yol olduğu meyadana çıkmış, muahhar hâdiselerin de bu siyaseti nasıl ve niçin teyit edegeldiği anlaşılmış, kavranılmış olsun.

Millî siyasetimizin maddi ve manevi istinatgâhı harici ve dahili fevkalâde vahim şartların memleketi tazyik ettiği İstiklâl Savaşının karanlık gibi görünen ufkunda nur halinde parlamış, ömrü tamam olduğu sanılan Türk Milleti, Saltanat rejiminin içine attığı uykudan, hem de en elverişsiz şartlar içinde öyle bir uyanmıştır ki, bu uyanışı başta düşmanlar Mucize olarak vasıflandıрмаğa, beşeriyet tarihi de "Türk Mucizesi" diye kaydetmeğe mecbur kalmıştır.

Malûm olduğu üzere, Anadolu'nun taksimi maksadiyle harp yıllarında yapılan gizli anlaşmalar, mütarekeden sonra ve mütareke hükümleri hilâfına cebir ve hile ile tatbik mevkiine konmaya çalışılırken, Osmanlı hükümetleri de düşmanın bu sinsî projelerinin tahakkukuna mukavemet etmek şöyle dursun, bilâkis ellerinden gelen her vasıta ile onu kolaylaştırmağa gayret etmişler ve hattâ istilâ kuvvetleriyle işbirliği yapmışlardı. Öz ve aziz vatanın dışardan ve içerden parçalanmasına azim ve sebatla karşı koymağa kalkan, Türk milleti olmuştu.

Mukavemet ve müdafaa hareketi bidayette yer yer, mıntaka, mıntaka, teşkilâtlanmağa başladı. Yurdun düşman işgal ve istilâsına maruz bölgelerinde, "Reddi İlhak,, ve "Müdafayı Hukuk,, cemiyetleri kuruldu.

Bu cemiyetlerde şehirli, köylü, genç, ihtiyar, kadın, erkek, asker, sivil, memur, amele, çiftçi, esnaf, eşraf, ağa, bey, efendi bütün vatanseverlerin bir arada, birbirlerinden farksız çalıştıkları görüldü.

Her yaştan, her meslek, sınıf ve zümreden bütün Türkler müşterek bir gaye etrafında toplanıp kaynaşarak tam bir işbirliği yapmışlardı. Sınıfsız, zümresiz bir arada kaynaşmış çalışan bu insanlarda, maaşeri bir şuur belirmişti. İşte bu, halk şuurı idi. Millî teşekküllerde vazife alan her şahıs, ne memur, ne sivil, ne amele, ne zengin, ne fakir, ne çiftçi, ne tacir, ne bey, ne ağa değil, fakat sadece düşmanı ana yurdundan taretmek istiyen halktan her hangi bir ferdi. İşte Cümhuriyet Rejimimizin Halkçılık vasfı, Türk içtimaî hey'etinin millî mücadele esnasında yaşadığı maaşeri şuurunda bu suretle tecelli etmişti.

İstiklâl savaşının ilk safhasında Hanedan idaresinden arta kalan bir zihniyet, parçala ki hükmedesin düsturu, öz Türk yurdunda da tatbik sahası bulunmuştu. Bir kısım cemiyetler, Osmanlı memleketlerinin parçalandığına hükmederek, mahallî kurtuluş çareleri aramağa başlamışlardı.

Halbuki bu münferit ve parakende çalışmalarla ameli bir netice elde edilmesi mümkün değildi. Yurdun her köşesinde taksim, istilâ ve işgal hareketlerine karşı gelmek maksadiyle kurulan mahalli teşkilâtı, bir merkeze rapt etmek ve böylece millî hudutlar dahilinde yekpare bir teşkilât vücuda getirmek lâzımdı.

Atatürk'ün kurucu, kaynaştırıcı, sevk ve idare edici, kısaca devlet adımı vasfı burada kendini gösterdi. Ve 1919 yılı haziranından itibaren, muhtelif teşkilâtı birleştirmek ve bütün memlekete ve millete şamil umumi bir kongre toplamak için muhaberata başladı. Bu çalışmanın müsbet ve feyizli bir neticesi olarak, eylül başında Sivas Kongresi toplandı. Vatanın her parçasından gelen murahhasların iştirakiyle toplanan Sivas Millî Kongresinde, Erzurum Mahallî Kongresi mukarreratı bütün millet ve memlekete teşmil, ve bütün mahallî teşkilât "Anadolu ve Rumeli Müdafayi Hukuk Cemiyeti,, namı altında tevhit olundu. İcra organı mevkiinde olan hey'eti temsiliyenin, bütün vatani temsil edeceği tasrih edildi.

Sivas Umumi Kongresinden sonra, Türkiye Devletinin ikinci ana vasfı tebarüz etmiş oluyordu: Milliyetçilik. Sivas Kongresi, mahal, mıntaka, cemaat ve saire gibi, her türlü "Particulariste", infiratçı zihniyetin üstünde, tamamiyle umumi ve millî karakteri hażi olarak, birlik ve beraberlik havası içinde toplanmıştı.

Atatürk, Mondros mütarekesinin imzasiyle birlikte Yıldırım Orduları Gurubu Kumandanlığını Alman maraşalından devralmıştı. Mütareke şartlarının ağırlığı, üstelik düşmanların anavatanın parçalanmasını temin için giriştikleri askerî ve siyasi teşebbüsler onu, uzun müddet bu vazifede tutamazdı. Gurup kumandanlığından ayrılarak, hükümet merkezine, İstanbula geldi.

İstanbulda, Padişah, Sadrazam, Nazırlar, Âyan, Mebusan, siyasi fırkalar ileri gelenleri, askerî erkân ve saire gibi her muhitten insanlarla temas ederek, onların fikir ve amalini öğrenmeğe çalıştı.

Kurtuluş çaresi arıyanlar şu üç yoldan birini tercih etmeyi düşünüyorlardı:

Ya, İngiltere himayesini talep etmek, ya, Amerikan mandasını istemek, yahut da ehvenişer olarak, mıntaka mıntaka siyasi birlikler kurmak.

İlk iki karar sahipleri, Osmanlı İmparatorluğunun bir kül halinde

muhafazasını düşünüyorlardı. Osmanlı memleketlerinin muhtelif devletler arasında taksiminden ise, kül halinde bir devletin himayesi altında bulundurulmasını tercih ediyorlardı.

Mahalli kurtuluş çaresine matuf olan üçüncü karar sahipleri, şüphesiz daha realisttiler. Bunlar, hiç olmazsa, Osmanlı İmparatorluğunun parçalanması emrivakiini kabul etmişlerdi. Ancak bir nevi orta çağ devlet sistemi zihniyetini temsil eden bu karar sahipleri, içinde yaşadıkları Dünya nizamının, devletlerarası münasebetlerine hâkim olan ana temeline nüfuz edememişle, modern zamanların, mintakacı ve mintakavî değil, fakat milliyetçi ve millî devletler çağı olduğu hakikatını farkedememişlerdi.

İstanbul ricalinin maksatlarını öğrenip, halkın ihtisasatını sezen Atatürk, vaziyet ve şartları soğukkanlılıkla mütalâa ederek katî hükmünü vermişti.

Artık «içinde bulunduğumuz tarihte,» diyor Atatürk, «Osmanlı Devletinin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türkün barındığı bir Atayurdu kalmıştı. Son mesele, bunun da taksimini teminle uğraşmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun istiklâli, Padişah, Halife, Hükümet, bunlar hepsi medlülü kalmamış birtakım bimâna elfazdan ibaretti.

“Nenin ve kimin masuniyeti için, kimden ve ne muavenet talep olunmak isteniyordu?”

“O halde ciddî ve hakiki karar ne olabilirdi?”

“Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. Hakimiyeti milliyeye müstenit, bilâ kaydü şart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek.”

Daha Samsun'a ayak basmadan evvel, İstanbulda verilen bu kararı, «..... İlk anda kâmilten izhar ve ifade etmek, girişilen hakiki ve maddi mücadeleye hayalât mahiyetini verebilirdi. Harici tehlikenin yakın tesirleri arasında an'analerine, fikri kabiliyetlerine mugayir olan, muhtemel tahavvülâttan ürkeceklerin ilk anda mukavmetlerini tahrik edebilirdi,,. Şu halde, “tatbikatı bir takım safhalara ayırmak ve vakayı ve hâdisattan istifade ederek Milletın hissiyat ve efkârını hazırlamak ve kademe kademe yürüyerek hedefe vasıl olmağa çalışmak lâzımgeliyordu. Muvaffakiyet için amelî ve emin yol her safhayı, vakti geldikçe tatbik etmektir.”

Millî hudutlar dahilinde yeni bir Türk Devleti tesis etmek kararı, işte bu sebepten tedrici bir tekâmülle, yavaş yavaş amme vicdanının bu yoldaki gelişmesine muvazi olarak gerçekleştirildi.

1919 da Erzurum mahallî ve Sivas millî kongreleri, bu kongreler mukarreratını tatbika memur bir icra organı sıfatiyle Hey'eti Temsiliye, 1920 de Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükümeti, 1921 de ilk Teşkilâtı Esasiye kanunu, Millî Hakimiyetin nihayet 29 birinci teşrin 1923'de resmen ilân olunan Cümhuriyet şekliyle, Saltanat idaresi arasında geçilmesi zarurî olan bir köprünün, her defasında menzile daha yaklaşan merhaleleri idi.

Esas Teşkilât kanunumuzun tadil ve tağyiri teklifine dahi cevaz vermediği Cümhuriyet idare şekli, Milletimizin uzun mücadele yılları içinde âmme vicdanından kopan demokratik bir hareketle başlayıp yavaş, yavaş gelişerek, işte bu suretle tecelli ve tahakkuk etti.

Sınıfsız halkçı, ırkçı olmadan milliyetçi, mıntakacı olmayan Türkiyecî Türk Heyeti içtimaiyesi, Millî hâkimiyetin ilâniyle, şuuraltı olan bir hasletini daha izhar ederek yeni Devletin temel taşını teşkil eden Cümhuriyet idaresini tesis etmeğe muvaffak olmuştu.

Cihan harbi, İslâm âleminde Hilâfet müessesesinin ne kadar boş, "Caduque,, bir müessese, buna dayanan bir siyasetin ne derece hayalperest bir siyaset olduğunu ortaya koymuştu. Halifenin ilân ettiği "Mukaddes Cihat", "Cihadı Ekber", İslâm - Türk vatanının her cephesinde ve bilhassa Darülhilâfetülaliyye denilen, Hilâfeti İslâmiyenin makarrı İstanbul kapılarında, para ile tutulmuş müslüman alayların en azılı düşmanlar gibi dindaşlarına saldırmalarına mani olamamıştı. Bundan daha hazini, Peygamberin torunu, düşman altınını islâmlık haysiyetine hıristiyan bir devletin himayesinde Kırallığı, Halife idaresinde Şerifliğe değişerek, oğulları torunları ve bütün hısım akrabasıyla birlikte Hilâfete isyan etmişti.

Dünya harbi Hilâfet müessesesinin boş ve mânasız bir müessese olduğunu ortaya koyduğu gibi, İstiklâl savaşı da Halifenin kof, korkak ve zararlı bir âlet-adam, bir kukla olduğunu meydana çıkarmıştı.

Çoluğunu çocuğunu, karısını kızını, evini barkını, her karış toprağı ecdadının aziz kaniyle sulanmış mukaddes vatanını, düşman tecavüz ve istilâsından kurtarmağa çalışan masum Türk evlâtlarını birbirine kırdırmak için türlü tezvirat ve tahrikata baş vurmaya tereddüt etmeyen Ha-

life ve Hükümeti, nihayet Kuvvayi İnzibatiye adıyla teşkil ettikleri Hilâfet ordusunu düşmanla işbirliği ederek, "Kuvvayi Milliye,, üzerine üzerine saldırtmaktan bile geri kalmamışlardı.

İslâm âleminde hikmeti vücudunu kaybeden, asırlarca İslâmiyetin yayılması, şeref bulması uğrunda varını yoğunu feda etmetken çekinmeyen Türk milletine karşı hiyanet ederek düşmanla birlikte harp ilân eden Hilâfet müessesesini, niçin hâlâ muhafaza etmek lâzımgelecekti. Vakıa Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte Hilâfet müessesesi de göçüp gitmişti. Ama "Millet ve Ordu, Padişah ve Halifenin hiyanetinden haberdar olmadığı gibi, o makama ve o makamda bulunana karşı asırların kökleştirdiği dini ve an'anevi rabıtalarla muti ve sadıktı,,. Bu itibarla, tatbikatta mevcudiyetini çoktan kaybeden bu müessesenin resmen ve küliyen kaldırılması biraz zamana muhtaçtı.

Millî mücadelenin başından, hele Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşundan beri Saltanat ve Hilâfetin, Padişah ve Halifenin bir birinden ayrı tutulması düşüncesi, Cümhuriyetin ilâniyle, fikir alanından realite alanına intikal ettirilmiş oldu. Artık Hilâfet ilk manevi darbeyi yemişti. Çok geçmeden bunu son ve kati darbe takibederek 3 mart 1924 de Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul olunan bir kanunla da Hilâfet ilga edilmişti.

Cümhuriyet idaresi, lâıyıklık istikametinde, ilk mühim adımını bu suretle attıktan sonradır ki Türk içtimaî heyeti, kültür, siyaset, hukuk, aile v. s. gibi cemiyet hayatını muhtelif alanlarda, asırlardan beri tazyık edegelen mistik, teokratik esasların tasfiyesine imkân hâsıl olabildi. Tedrisat tevhit olundu, tekkeler ve zaviyeler kapatıldı, tarikatlar ilga olundu. Şer'îye mahkemeleri kaldırıldı. Medeni kanun kabul edidi. Esas teşkilât kanunu din ile devlet işlerini birbirinden ayırdederek, vatandaşların Devletle olan münasebetlerini lâıyıklaştırdı

İşte Miletimizin yaradılışında mevcut olan kıymet ve kabiliyetlerini sür'atle geliştirebilmeye imkân veren lâıyıklık prensipleri de bu suretle doğdu ve tekâmül etti.

Türkiye Cümhuriyeti, Osmanlı saltanatından teşebbüs kabiliyeti kırılmış, iktisadi takati son haddine kadar zorlanmış fakir bir halkla, iktisadi stratejik mevkiileri ecnebi sermayesinin tahakküm ve istismarına kaptırılmış harap bir memleket tevarüs etmişti.

Türk Milleti asırlarca Osmanlı İmparatorluğunun jandarması vazifesini görmüş, kendinedn olmıyan yerli ve yabancı unsurlar ise, İmpa-

ratorluk memleketlerinin zengin tabii servet kaynaklarını kıymetlendirmek iktisadi sebebi altında, ecnebi devletlerin siyasi ajanı rolünü ifa etmekte, aralarında yarışırmasına çalışmışlardı. O kadar ki, İmparatorluk iktisadi bir teşebbüse girişmek, hattâ buna karar vermek için, her defasında ecnebi müdahalesine mâruz yarı-müstakil bir devlet haline gelmişti. Gümrük tarifesini tadilde, demiryolu inşası, liman tesisi gibi umumi ihtiyaçların organize edilmesine ve işletilmesine müteallik imtiyaz itasında Devlet, hareket serbestisine malik değildi. Nihayet, «Düyunu Umumiye İdaresi» memleketin vergi kaynaklarını ve iktisadi imkânlarını kısıktırak bağlayıp, İmparatorluğu iktisadi ve malî hegemonyası altına aldıktan sonra, Türk sermaye ve işçisinin gelişme imkânlarına set çekilmiş oluyordu.

Siyasi imkânsızlık, dini ve hukuki bağlılık ve nihayet iktisadi ve malî kayıtların vücuda getirdiği son derece elverişsiz bir muhit içinde, millî say ve sermaye bir türlü gelişmemiş, halk sefalet, memleket te harabi içinde devam edip gelmişti.

Cümhuriyet idaresi, bu hale çaresiz olmak imkânını, iktisadi strateji mevkilerini kendi eline geçirerek, hususi teşebbüs ve sermayeye müracaat etmekte aradı.

İktisadi faaliyet her alanda, sanayi, münakalât, ziraat, ticaret geniş teşviklere mazhar kılındı. Fakat ümit olunan netice istihsal olunamadı. Memleketin imkânları ve tarihi şartları, Türkiyenin sür'atle kalkınması, Türk Milletinin hayat seviyesinin yükseltilmesi dâvasında, bize Devletçiliği empoze etti. Ve biz Devletçiliği, Devletimizi modern devletler, Milletimizi yüksek milletler seviyesine sür'atle getirebilecek iktisadi yol olarak, işte bu suretle kabul etmiş bulunduk.

Yukarıdan beri saydığımız bütün prensipler, Halkçılık, Milliyetçilik, Cümhuriyetçilik, Lâyıklık, Devletçilik ve bu prensiplerin kendi anlayışımız dairesinde biri diğerini tamamlayan tatbikatı, değil bir millet, hattâ bir insan ömrü için bile çok kısa bir müddet içersine sığdırılabilmişse, bunu evveleminde İnkılâpçı ruhumuza borçluyuz. Asırların, dimağlarda yerettiği iskolâstik zihniyet ve metafizik düşünce tamamiyle taş kesilmiş, kristalize olmuş teokratik bir hukuki nizam ve buna muvazi statik bir içtimai ve iktisadi yaşayış, ancak inkılâpçı bir zihniyetle yıkılabilir, ve geçen yüz yılların medenî cihanla aramızda açtığı uzun mesafeyi, bize yine sür'atle İnkılâpçılık ruhu kazandırabilirdi. Tefekkür hayatı tamamiyle rasyonel, hukuki nizamı pozitif, iktisadi yaşa-

yişi dinamik olan modern devletler manzumesine katılabilmek endişesi Cümhuriyet rejimini behemahal inkılâpçılığı kabule mecbur etmişti.

Tanzimattan beri, Osmanlı İmparatorluğunun aldığı yarım tedbirler, giriştiği islâhat hareketleri, memleket dahilinde bir çifte-nizam yaratmaktan başka neye yaramıştı? Bir tarafta Şeyhislâm, öte tarafta Sadrazam, bir yanda Meclisi Meb'usan, öte yanda Meclisi Âyan, bir tarafta Mecelle öte tarafta Şeriat, bir yanda Rüştiye ve İdadiye sistemi, öte tarafta Medresetülkuzzat, bu çifte-nizamın açık delilleri değil miydi? Buna bir de Kapitülâsyonlar nizamını ilâve edecek olursanız, Osmanlı İmparatorluğunun gerçekte nizamsızlığını, kolayca takdir edebilirsiniz.

Tanzimat ve Meşrutiyetten beri devam edegelen bu çifte nizam bir hamlede yıkılmak, bu gerçek nizamsızlık süratle bertaraf edilmek gerekiyordu.

Millet ve memleketin, dünya vukuatının süratle geliştiği bir devirde, ikinci bir intikal devresi tecrübesiyle kaybedecek vakti, artık kalmamıştı. Görülüyor ki, dünya milletler ailesi içinde şahsiyetini muhafaza ederek, müstakil yaşamak istiyen Türk Milleti, inkılâpçılığı aramadı; fakat memleketin içinde bulunduğu şartlarla cihan tarihinin geçirmekte olduğu derin tahavvüller dir ki, onu inkılâpçılığın kucağına attı. Ve Türkiye Cümhuriyeti inkılâpçılığa dört elle sarıldı.

Buraya kadar söylenenler, Cümhuriyet rejiminin nasıl doğup geliştiğini, başka bir değişle oluşunu göstermek istemiştir. Türkiye Cümhuriyetinin oluş tarihi Cümhuriyet Halk Partisinin tarihidir.

Filhakika Türk içtimai heyetinin bağrından çıkan bu prensipler, siyaset alanında, ilkin Cümhuriyet Halk Partisi programında yer almış, sonradan 1937 de Teşkilâtı Esasiye kanununa ithal olunarak, bu suretle Türkiye Cümhuriyetinin hüviyeti tesbit ve tasrih edilmiştir. Bütün bu prensipler ve bunlarla ilgili inkılâplarımız, Cümhuriyet Halk Partisinin kurucusu ve Ebedî Başkanı Atatürk'ün, Millî mücadelenin Şefi olmak sıfatiyle, "Milletin vicdanında ve istikbalinde ihtisas ettiği büyük tekâmül istidadını, bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak sıraları geldikçe bütün içtimai heyetimize tatbik ettirmek mecburiyetinde olduğu" prensipler ve tatbikatıdır.

Artık «Dünyaca malûm olmuştur ki», diyor Atatürk I.XI.937 Meclis açış nutuklarında, «bizim devlet idaresindeki ana programımız, Cümhuriyet Halk Partisi programıdır. Bunun kapsadığı prensipler, idarede ve siyasette bizi aydınlatıcı ana hatlardır. Fakat, bu prensipleri

gökten indiği sanılan kitapların doğmalarıyla asla bir tutmamalıdır. Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gaipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz.

“Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız Yurt, bağrından çıktığımız Türk Milleti ve bir de milletler tarihinin bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir.”

Bu sözler aynı zamanda, Türkiye Cumhuriyeti rejimini, Bolşevizm, Faşizm, Nasyonalsosyalizm rejimlerinden ayırdeden en büyük oluş farkını da ortaya koymaktadır. Ne rejimimizin kurucusu, ne de bizzat rejimimizin kendisi cihanşümül iddialarla ortaya çıkmamıştır ve böyle iddialarımız da yoktur. Esasen böyle iddiaların olmayışıdır ki, Türkiyeye, bütün devletler ve dünya efkârı umumiyesinin hayranlığını, takdirini, hürmetini kazandırmıştır, ve gelecekte de kazandırmakta devam edecektir. Realite böyle iken, insanlığı felâketten felâkete, milletleri harpten harbe, bir millet efradını kendi arasında sonsuz mücadelelere sevketmeye bizzarur sebebolan başka başka rejimlerin zihniyet ve usullerini kendimize mal etmeye kalkışmakta millet ve memleket için ne fayda ve menfaat vardır?

Bu sual, bizi dersimizin başında yaptığımız tefrikin ikinci kısmını izaha sevketmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti rejimi, “niçin”, Türkiye ve Türk Milletinin millî ve milletlerarası durumunun hüviyet ve mahiyetini sadakatle tâyin ve tesbit etmeye hizmet eden, kendimize has bir devlet sistemidir.

Mevzuumuzun bu yönünü izaha geçmeden evvel istitraden zihinlerde belirebilecek olan bir soruya cevap vermek isteriz. Son zamanlara gelinceye kadar A. Comte, ve E. Durkheim pozitivist ekolünün objektif kalmak ilmî endişesi sosyologları, içtimai vakıaları, bu vakıaların mahiyetine uymıyan, daha doğrusu içtimai hâdiselerin izahını yarım bırakan bir metotla tetkik emrivakii karşısında bırakıyordu. Sosyal vakıaları, insan dışında bir «şey», kelimenin etimolojik mânasiyle bir «phénomène», olarak mütalâa etmek, haddizatında beşeri olan bu vakıaların derin köklerine inmemek olacağından, artık bugün için bu usul terkolunmak yoluna girmiştir. İnsanların “niçin,, şu veya bu yönde hareket ettiklerini bilmek, hem mümkün, hem de faydalı ve lüzumludur. Halbuki tabiat ilimlerinde bu imkân henüz yoktur. İçtimai ilimlerde, “nasıl,,ın izahiyle iktifa olunmıyarak “niçin,,in tetkikine de girmek mecburiyeti

ilmiyesidir ki, bizi, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti rejiminin mahiyet ve maksadını da incelemeye sevketmiştir.

Bu itibarla, meselenin bu bakımdan da ele alınıp işlenmek isteğinin, ilmî esaslar dairesinde mütalâa edeceğimizi söylediğimiz mevzuun kadrosu dışına çıkmak suretinde telâkki edilmemesini, burada bilhassa işaret etmek isteriz. Bu telâkkide bizimle uyuşmıyacak olanlar varsa-ki, bu ihtimalden uzak değildir-ihtilâf, içtimai ilimleri anlayış farkından tevellüt etmekle umumi olup, yoksa sadece bugün tetkik etmekte olduğumuz mevzua, Türkiye Cumhuriyeti rejimi mevzuuna münhasır kalmıyacaktır.

Yukarıda, birinci kısmı tetkik ederken, devletimizi temyiz eden Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâyık ve İnkılâpçı vasıfların nasıl teker,teker Türkiye içtimai hey'etinin bağrından çıktığını tetkik etmiştik. Bu tetkikatımız neticede mutlak olarak, yani şu mânadaki cemiyet yaşayışının millet hayatına varan inkişaf merhalesinde olan her yerde ve her zaman kabule şayan, bir hakikatı ortaya koymuştu ki, bu da millet hayatının bir kül, bir bütün olması hakikatıdır.

Millet hayatının ne sadece siyasi veya kültürel, ne de sadece iktisadi tezahürleri olmayıp bütün bu tezahürler, hep bir arada kül olarak mevcuttur. Tek başına "Spritualisme,, de, "Matérialisme,, de, cemiyet hayatının inkişafını izah etmekten çok uzaktır. Hakikat odur ki, cemiyet halinde yaşayan insanlar arasındaki muhtelif münasebetler, siyasi, içtimai, iktisadi, fikrî ilâh. daima biribiriyle bağıllık halinde olup yekdiğere tesir icra etmekte, biri diğerdenden müteessir olmaktadır.

İçtimai vakıalar karşılıklı bir bağıllık, bir "Interdépendance,, içindedir. Bu bir nevi organik münasebet, bugün için en ileri bir cemiyet olarak bildiğimiz millet hayatında, daha kesif, daha içli dışlı, girift bir mahiyet arzetyekte ve bir milletin ancak her alanda, bir birine muvazi ve ahenkli bir inkişaf seyri takibetmesi sayesinde, ileri bir medeniyet ve kültür seviyesine çıkabileceğini göstermektedir.

"Bir millete,, diyor Atatürk, "müstakil hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesinde devlet, fikir ve ekonomi hayat mekanizmaları, birbirlerine bağı ve birbirine tabidirler; o kadar ki, bu cihaz birbirine uyarak aynı ahenkte çalıştırılmazsa hükümet makinesinin motris kuvveti israf edilmiş olur, ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindirki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada; Devlet, Fikir, Ekonomi sahalarında faaliyet ve başarıları, neticelerinin hasılasıyla ölçülür.,,

Türkiye Cumhuriyet rejiminin kurucusu Ebedî Şef Atatürk'ün, Parti umdelerinin esas teşkilât kanunumuza ithalini takibeden ilk meclis açılış nutkundan aldığımız bu sözleri, rejimimizin mahiyet ve maksadına daha o zamanlar kâfi bir vuzuh vermiş bulunmaktadır. Dikkat edilirse bu sözler rejimimizin temiz idealini de teressüm ettirmektedir. Milletimizin siyasi teşkilât, fikri hayat ve iktisadi yaşayışının yekdiğerini nakz ve ifna etmeyip, bilâkis itmam ve ikmal etmesi, rejimimizin, isabeti İstiklâl mücadelesinden bugüne kadar geçirdiğimiz millî ve milletlerarası vakıaların şهادetiyle teeyyüdeden Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâyık ve İnkılâpçı prensiplerinin yapıcı ve uzlaştırıcı vasıflarıyla mümkün görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet sistemini vücuda getiren bu prensiplerin bize mahsus mânaları, karakterleri vardır.

Milliyetçiliği, Devletçiliği, Halkçılığı ve saireyi mefhum olarak tetkik etmek, belki, mücerret, mahz ilmin mevzuudur. Halbuki biz bu müesseseleri mücerret ve mutlak mefhumlar olarak değil, fakat biraz evvel izah ettiğimiz gibi, bir realite, Türk Milleti ve Türk Yurdunun realiteleri olarak almış bulunuyoruz.

Kendi âlemimizin realitelerini aksettiren, kendi ihtiyaçlarımıza cevap veren prensiplerin bizim nazarımızda yekdiğerinden ayrı müstakil birer mânası yoktur. Biz Cumhuriyetçiyiz derken, aynı zamanda, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâyık ve İnkılâpçı Cumhuriyet şekline sahip bir idare tarzını kasetmiş oluruz. Çünkü bizim için Cumhuriyet, diğer prensiplerin hep birlikte meydana getirdiği bir cemiyet nizamı içinde mânalanmatka, muhtevasını bulmaktadır.

Halbuki Devletçiliği kabul etmeyip liberal olan, veya halkçılığı tağyir edip, sınıf hâkimiyetine dayanan Cumhuriyetler de vardır.

Milliyetçiliğin de beynelmilelciliğe zıt mânası dışında, bize has muhtevası vardır. Bir kere bizim Milliyetçiliğimiz aynı zamanda Cumhuriyetçidir. Halbuki Cumhuriyetçi olmadan Milliyetçi olmak pek âlâ mümkündür. Nasıl ki, Kıraliyetçi Milliyetçilik te vardır.

Milliyetçiliğimiz, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar memleketi sulh, halkımızı huzur içinde bulundurmağa muvaffak olmuş geniş ve realist bir anlayış ve inanış prensibidir. Bu itibarla ne İrkçılık, ne de Turancılık, Milliyetçiliğimizle kabili telif değildir. Millî Devlet, Osmanlı memleketlerinin Misakı Millî ile tâyin olunan Türk aksamı üsütünde kurulmuş ve adına Türkiye denmiştir. Türkiye Türkleri Esas Teşkilât

kanununun temel prensipleri ve bu kanuna kaynak olan Cümhuriyet Halk Partisi programının esaslarına göre milliyetçidirler. Bunda, ne her vatandaş gibi, kanunların bütün himayesinden faydalanıp henüz bize kaynaşmamış olan küçük azlıklar lehine, ne de bu vatandan uzak kalmış dilimize, kültürümüze, ülkümüze bağlı soydaşlarımız aleyhine bir hüküm mevcut değildir. Azlık diye tanınmış vatandaşlar dilimizi, kültürümüzü ve ülkümüzü benimseyip kabullendikleri, dışarda kalmış soydaşlarımız da bu vatana alındıkları zaman bizim milletimize katılmış olurlar.

Dahilde iyi niyet sahibi vatandaşları birleşmeye, kaynaşmaya dâvet ederken, harice de itimat ve emniyet telkin etmek, bizim Milliyetçi anlayışımızın milliyetçiliği esas kabul eden diğer rejimlere nazaran en mühim ve başlıca farikasını teşkil eder. Halbuki yabancı rejimlere nazire olan Irkçılık iç harp, Turancılık dış harp demektir.

Halkçılık, Türkiye Cümhuriyeti rejiminin, sınıf imtiyazını ve sınıf mücadelesini reddeden, bütün Vatandaşların kanun karşısında müsavatını temin eden feyizli bir prensibidir. İstiklâl savaşı, halkın azmiyle kazanılmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi halkın gayretiyle kurulmuş, Millî Hâkimiyet halkın çalışmasıyla tesis olunmuştu. Millî Mücadele boyunca beraber ve birlikte çalışan bu insanların dayanışma zihniyetini takviye etmek, menfaat çatışmalarını önlemek veya uzlaştırmakta, halde olduğu kadar istikbâlde de büyük fayda vardı. Cümhuriyetin halkçı olması, memlekette, bir sınıfı yıkarken, başka bir sınıfın türemesine imkân vermiyecekti. Sağda yıkılan, belki solda kurulmak istenebilirdi. İşte bu ihtimal Halkçılıkla bertaraf edilerek millî şuurun yapıcı bütünlüğü içinde, sınıf şuurunun yıkıcılığına yer verilmedi. Milliyetçiliğin kaynaştırıcı zihniyeti, halkçılığımızla takviye edildi.

Devletçiliğimizin de bizim tarihi şartlarımızdan ileri gelen, bir mânası vardır.

Atatürk bunu da açıkça tebarüz ettirmiştir.

1935 de, İzmir Enternasyonal Fuarı münasebetiyle İktisat Vekiline tevdi edilen bir muhtıradan, Ebedî Şef, Devletçiliğimizden şöyle bahsetmişti:

“Türkiyenin tatbik ettiği Devletçilik sistemi, 19 uncu asırdan beri sosyalizm nazariyatçıların ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiyenin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiyeye has bir sistemdir. Devletçiliğin bizce mânası şudur: fertlerin

faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve bir çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak memleket iktisadiyatını Devletin eline almak.,,

Gerçi Devletçiliğimiz ne prensipi, ne de tatbikatı itibariyle sosyalist değildir. İctimai ıslâhatçılığimiz vardır, ama sosyalistliğimiz yoktur. Sosyal reform taraftarı olmak ise, sosyalist olmak demek değildir.

Lâyıklık ve İnkılâpçılık, Cümhuriyet rejimini, medeniyette ve kültürde Türk ictimai heyetinin, ihtiyaç ve isteklerini takip ve tatbika sevkeden hayati prensiplerdir. Ancak bu prensipler dahilindedir ki, cemiyetin bünyesi ve çehresini kısa bir zamanda değiştirmeye imkân hasıl olabilmıştır..

Görülüyorki, nasıl doğduğunu, mahiyet ve maksatlarının ne olduğu ana hatlariyle açıklamaya teşebbüs ettiğimiz Türkiye Cümhuriyeti rejimi, aslında millî bir karakter taşımakta, tamamıyla bu millete ve bu memlekete has olan bir Devlet sistemi hüviyetini arzetmektedir. Rejimimiz ithal malı olmadığı gibi, ihraç metayı da değildir. Onda, taklit etmekten sakınmak kadar, taklit edilmek maksadından uzak yaşayan bir milletin, Türk Millet hayatının siyasi, ictimai ve iktisadi nizam ve ahengi mevcuttur. Binaenaleyh bu nizam ve ahengi korumak her Türk münevveri için bir borç, mevzuu cemiyet hayatını müşahede ve tetkik etmek olan ictimai ilimler Yüksek Öğretim Müesseseleri, hususiyle Siyasal Bilgiler Okulu mensup ve mezunları için ise bir vazife, hem de millî ve vatani bir vazifedir.

İşte, bizim bu mevzuda varabildiğimiz nihaî netice bundan ibarettir.

Yuvanın ve yavrunun sefasını tatmak için sıtmadan sakın. Hem hekimi hem ilâciyle seni parasız koruyan hükûmete elinle dilinle yardım et.